

A B C D E F G H I J K L Ł M N O P R S T U V W X Y Z

Nr **DOLNOŚLĄSKIE**

1. Obiekt

WODOCIĄGOWA WIEŻA CIŚNIENIA - Kolejowa Nr 1

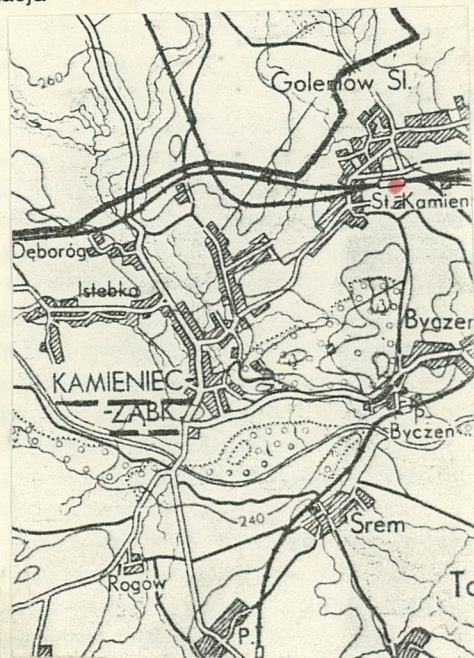
2. Czas powstania

1907

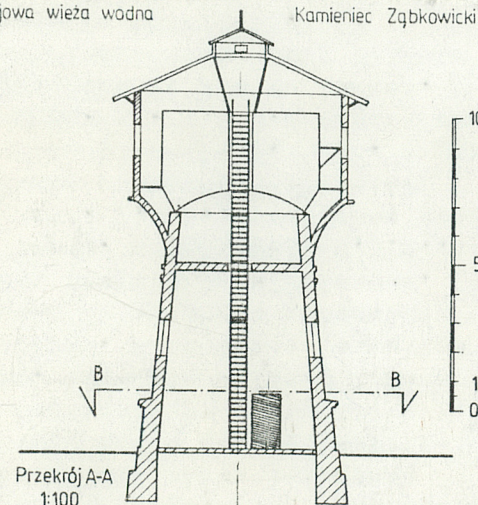
3. Miejscowość

KAMIENIEC ZĄBKOWICKI

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

Kolejowa wieża wodna Kamieniec Ząbkowski

Przekrój A-A
1:100

Rzut B-B
1:100

4. Adres **Stacja kolejowa PKP
Kamieniec Ząbkowski**

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo **wałbrzyskie**
Kamieniec Ząbkowski

gmina **pow. ZĄBKOWICE SL**

6. Poprzednie nazwy miejscowości

**Kamenz /do 1945/
/Kamenz Bhf/**

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo **wałbrzyskie**

powiat **ząbkowski**

8. Właściciel i jego adres

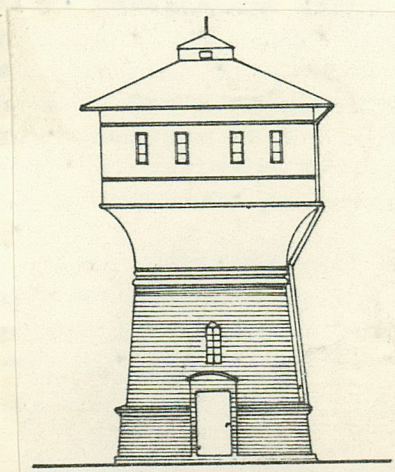
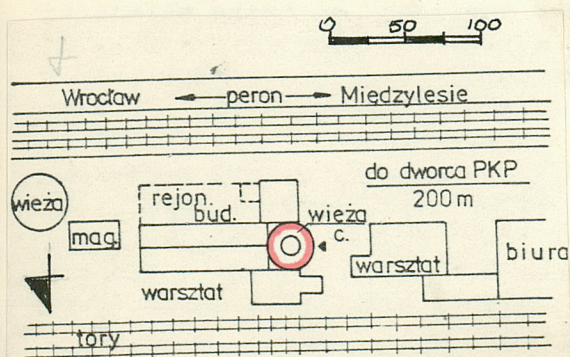
**Oddział Budynków PKP, Wałbrzych
ul. Armii Krajowej 1b, tel. 74-380**

9. Użytkownik i jego adres

**Oddział Trakcji PKP
Lokomotywnia Kamieniec Ząbkowski**

10. Rejestr zabytków

Nr data

Wieżę wodną usytuowano w odległości ok. 300 m. na wsch. od budynku dworca kolejowego, w linii torów kolejowych, w sąsiedztwie obiektów zajmowanych przez Rejon Budynków PKP i drugiej wieży wieży wodnej, położonej 100 m. dalej w kierunku wsch. - parowozowni. Na budowlę składają się: ceglany trzon wieży, stalowy zbiornik wody i osłona zbiornika przykryta dachem /głowica wieży/.

Materiał. Wieżę posadowiono na pierścieniowej, betonowej ławie fundamentowej. Trzon wybudowano z cegły pełnej, klinkierowej, na zaprawie cementowo-wapiennej, wewnątrz tynkowanej i bielonej, z zewnątrz spoinowanej. Zbiornik wody stalowy, nitowany, z dnem wklęsłym, typu Intze, osadzony na stalowym pierścieniu obiegającym koronę trzonu. Ściana osłonowa zbiornika betonowa /zbrojona siatką Rabbita/. Ze zbiornikiem związana stalową konstrukcją 2 pomostów roboczych-obejścia, szer. ok. 60 cm. Strop podzbiornikowy odcinkowy typu Kleina, oparty na belkach stalowych. Konstrukcja dachu mieszana. Szkielet konstrukcyjny wykonany ze schodzących się promieniście dwuteowników stalowych, okrawężonych od wewnątrz blachą stalową, wsparty na ścianie osłonowej zbiornika. Oparto na nim płytę żelbetową dachu /z dużym okapem/, krytą blachą stalową ocynkowaną. Pośrodku dachu świetlik-wywietrznik konstrukcji stalowej, przeszklony z boków i przykryty 8-połaciowym, stożkowym dachem krytym blachą stalową, ocynkowaną, ułożoną na odeskowaniu. Stolarka okienna trzonu i głowicy metalowa typu przemysłowego. Drzwi stalowe, 1-skrzydłowe. Wewnętrzna komunikacja pionowa do górnej krawędzi zbiornika pionową drabiną stalową /z obejmą z kątowników i płaskowników stalowych/ usytuowaną w centrum trzonu. Posadzka przyziemia - betonowa.

Plan. Trzon oparty w poziomie na planie koła, w przyziemiu o średn. wewnętrznej 5,3 m., w koronie - 3,9 m. Część zbiornikowa - cylindryczna o średn. zewn. 7,2 m., przykryta stożkową płytą stropodachu z wywietrznikiem o średn. ok. 2,0 m. Strop podzbiornikowy służy jako pomost roboczy dla obsługi zbiornika /wys. posadowienia dna zbiornika 8,0 m./. W parterze umieszczono piec c.o. a w kanale wykonanym w posadzce /głęb./ ok. 1,0 m./ zawory rurociągow. Wokół zbiornika wody obejście - pomosty robocze prowadzone na dwu poziomach. Na dolny prowadzi z kondygnacji podzbiornikowej stalowa drabina umieszczona przy ścianie trzonu, na górny również stalowa montowana do zewnętrznego płaszcza zbiornika.

Bryła. 2-kondygnacyjna, niepodpiwniczona. Trzon stożkowy z cylindryczną głowicą o mocnym nadwieszeniu nad trzonem, przykrytą stożkowym dachem o nachyleniu ok. 30°, zwieńczonym świetlikiem-wywietrznikiem, cylindrycznym, przykrytym dachem stożkowym, wielopołaciowym. Portal wysunięty z bryły wieży - od zach. Całkowita wysokość budowli 14,6 m.

Elewacje. Trzon - cegła nietynkowana, spoinowana z odsadzką 15 cm na wys. ok. 0,6 m. Na wys. 2,1 m. szeroki gzyms ceglany, schodkowy. W linii przejścia trzonu w głowicę 2 opaski ceglane z gzymsami schodkowymi. Okna trzonu symetryczne /4 wąskie, prostokątne, zakończone schodkowym nadprożem/, podobnie głowicy /8 prostokątnych/ rozmieszczone horyzontalnie. Elewacja głowicy malowana kremową farbą emulsyjną, ceglana elewacja trzonu - brązową, podobnie obróbki okien głowicy. Portal neoromański.

Instalacje. Elektryczna /oświetleniowa/, grzewcza /piec c.o./, odgromowa, wodna, kanalizacyjna.

Zbiornik wieżowy dla stacji kolejowej zbudowano celem zaopatrzenia parowozów w wodę trakcyjną a obiektów stacji w technologiczną. Do 1969 r. wodę pobierano z rzeki Ochny - dopływem rz. Buchówki, kanałem otwartym /ok. 2 km/ napływowym /przez filtr, osadnik, przepust/ do studni. Obok niej zbudowano niewielki 1-kondygnacyjny budynek /ok. 20 m²/ - przepompownię. Wodę do zbiornika wieżowego tłoczyły 2 pompy tłokowe o napędzie parowym /do lat 50-tych XX w./ a później pompy odśrodkowe o napędzie elektrycznym. Od 1969 r. z uwagi na pogarszającą się jakość wody rzecznej, zaczęto pobierać wodę z wyrobisk żwirowych, która przez dawną studnię zbiorczą /ok. 40 m. od ujęcia i ok. 2 km. od wieży/ tłoczona była przez przepompownię do zbiornika wieżowego. Od lat 40-tych XX w. czerpano też równolegle wodę z szeregu studni kopanych - pompami głębinowymi elektr. W końcu lat 60-tych XX w. trakcję parową na linii kolejowej zastąpiono spalinową a następnie elektryczną. W 1990 r. obiekty stacji podłączone do miejskiej sieci wodociągowej, wyłączając wieżę Nr 1 z eksploatacji. Wieża wodna prezentuje typ standardowego dla przełomu XIX/XX w. "grzybka" z mocno nadwieszoną głowicą betonową nad stożkowym, surowym trzonem. Wzorców ikonograficznych architektury wieży tego typu poszukiwać należy w tradycji średniowiecznego budownictwa obronnych wież zamkowych. Historyzm wyrażono językiem swobodnie transformowanych form "romanizujących" i "gotyzujących". Co do tych ostatnich to wieża ta bliska jest rozwiązaniu przyjętym w detalu wieży z Międzylesia.

c.d. patrz wkładka Nr 1

14. Kubatura

ok. 600 m³
poj. zbiornika 200 m³

15. Powierzchnia użytkowa

pow. zabudowy ok. 48 m²
pow. użytkowa ok. 40 m²

16. Przeznaczenie pierwotne

Kolejowa wieża wodna
w parterze od ok. 1950 r. piec
c.o. dla obiektów stacji kolej.

17. Użytkowanie obecne

Zbiornik wyłączony od 1990 r.
w parterze kotłownia lokalna

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

W okresie eksploatacji wieży prace ograniczono do bieżącej konserwacji. Wieża utrzymała pierwotny kształt bryły i elewacji. Ok. 1950 r. w parterze zorganizowano lokalną kotłownię stacji kolejowej - zainstalowano piec centralnego ogrzewania /obsługuje 1/4 obiektów stacji kolejowej/. Ostatnie prace remontowe i konserwacyjne wieży prowadzono w 1991 r. Zakres robót objął wymianę pokrycia płyt dachu i świetlika /papę na lepiku zastąpiono blachą stalową ocynkowaną/ oraz roboty malarskie: wewnętrzne i zewnętrzne

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

W 1990 r. zbiornik wieżowy wyłączony z eksploatacji. Pozostaje w wieży. Jest spękany i nieuszczelny. Pozostawiono rurociągi. Stan techniczny budowli jest bardzo dobry: fundamenty, mury trzonu, ściana osłonowa zbiornika, dach, stolarka okienna i drzwiowa. Uszkodzone są rynny - wymagają wymiany.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

- Obiekt prezentuje wartości historyczne i kwalifikuje się do ochrony prawnej /wpis do rejestru zabytków/ - źródło informacji archeologii przemysłowej i element kształtujący krajobraz kulturowy.
- Należy wymienić rynny.
- Nie dopuszczać do zabudowy najbliższego otoczenia wieży, zwłaszcza w formie zwierającej ją z murami trzonu.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- Karta ewidencyjna środków trwałych. Rejon Budynków PKP Kamieniec Ząbkowicki.

22. Biblioteka

- S. Januszewski, Wassertürme an den Bahnstrecken des Oderlandes - Eine Erbschaft der Zivilisation, XIX International Congress of ICOHTEC, Wien 1991
- S. Januszewski, Wodociągowe wieże ciśnień woj. poznańskiego. Studium historyczno-konserwatorskie, w: Sprawozdania BSiDZT S. Januszewski, Wrocław 1992, Nr 7, mmps.

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

24. Uwagi różne

patrz: karta ewidencyjna - Wodociągowa wieża ciśnień, Kolejowa, Nr 2 - Kamieniec Ząbk.

25. Opracował

tekst. **dr Stanisław Januszewski** 20.08.1992 r.

imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki **dr Stanisław Januszewski** 20.08.1992 r.

imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. **dr Stanisław Januszewski** 20.08.1992 r.

imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów **archiwum autora /także kalki/**

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Nr 1 - dokumentacja fotograficzna i dokończenie tekstu z rubr. 12

1. Miejscowość K A M I E N I E C Ząbkowski	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Wodociągowa wieża ciśnień Kolejowa Nr 1	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokumentacja fotograficzna i dokończenie tekstu z rubr. 12
--	--	---

1. Widok ogólny

2. Trzon i głowica

3. Trzon i głowica

4. Portal

c. d. tekstu z rubr. 12: ... Widoczne jest to zwłaszcza w kształtowaniu form otworów ~~okien~~ okiennych, tu i tam "gotyzujących". Detal ceglanych gzymsów nie jest tu jednak tak bogatym jak np. w wieży międzyleskiej. W sumie twórca wieży kształtował ją w duchu ogólniejszego, akceptowanego standardu, nie skrywając funkcji przemysłowego obiektu.

5. Perspektywa dworca. Na pierwszym planie wieża Nr 1.

Wkładkę założył: **dr Stanisław Jamuszewski 12.06.1992 r.**
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: **archiwum autora**

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.